משנה · אחרונים · רש״ש · סדר קדשים

רש״ש על משנה בכורות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רש״ש על משנה בכורות

רבי שמואל שטראשון [הרש"ש]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רשש-על-משנה-בכורות/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ג 4
משנה ו 5
פרק ב 6
משנה ו 6
משנה ז 6
פרק ג 6
משנה ג 6
פרק ד 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ו 7
משנה ח 7
משנה ט 7
משנה י 8
פרק ה 8
משנה א 8
משנה ו 9
פרק ו 9
משנה א 9
משנה ו 9
משנה ז 10
משנה ח 10
משנה ט 10
משנה יא 10
פרק ז 11
משנה ב 11
משנה ג 11
משנה ה 11
משנה ו 12
משנה ז 12
פרק ח 12
משנה א 12
משנה ב 13
משנה ד 13
משנה ו 14
משנה ז 14
משנה ח 14
משנה ט 14
משנה י 14
פרק ט 15
משנה ב 15
משנה ג 15
משנה ד 15
משנה ה 16
משנה ז 16
משנה ח 16

פרק א

משנה א

ברע"ב ד"ה אם פטרו את של ישראל כו' דכתיב כו'. כל שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה כו'. גמ' לכאורה יש לפטור מהיקש זה נשים ג"כ מפדיון פ"ח שלהן כמו שפטורות מלפדות בכור אדם מבניהן כדאיתא בקדושין (כ"ט). והרמ"א בסי' שכ"א סי"ט לא פטר אלא כהנת ולויה. וי"ל דכוונת ההיקש כאן הוא בכור לבכור. (כדמשמע לישנא דכל שישנו בבכור כו'. ולא אמר כל שישנו בפדיית בכור כו') ונשים אע"ג שאינן בפדיית בכור מ"מ לא פקע ממנו שם בכור וצריך לפדות א"ע. ובזה ינצל פרש"י מקושיית התוספות בד"ה אם דדלמא איצטריך הקישא כו' דהתם הוא מהקישא דפדייה והכא הוא מהקישא דבכור. וא"ת מ"מ ליפטרו נשים מהקישא דפדייה י"ל דכיון דעכ"פ שם בכור עליו כדאמרן לכן לרבי יהודה לקמן (ט' ב') יאסר בהנאה ואף לר"ש ע"כ מצות פדייה מוטלת עליו כמו על בכור אדם. ומי יקיימנה אם לא בעליו:

משנה ג

במשנה שתי נקבות וזכר כו'. אין כאן לכהן כלום. לכאורה יש כאן ס"ס לכהן ספק נולד הזכר לבד ואת"ל עם נקבה ס' הוא יצא תחלה. ודעת התוספות בכתובות (ט' ב') ד"ה אי דבס"ס מוציאין ממון מחזקתיה. וכן הרשב"א הביאו הש"ך בכללי ס"ס סימן כ"ז כתב דס"ס עדיף כרוב. ואפשר דאלים יותר מרוב. ועכ"פ יקשה לרב דס"ל דאזלינן בממון אחר הרוב:

שם ברע"ב ד"ה שתי חמורות כו' ואאידך כו' מפריש טלה והוא לעצמו כ"כ רש"י וכ"ה הלשון בטוש"ע סי' שכ"א סי"ד לפי' ר"ת לעיל בגמרא (ד' ב') בתוד"ה ופודה וכן פסק הטור והרמ"א שם ס"ה והש"ך כתב שם ורשאי אח"כ לחזור ולפדות עליו ודאי פ"ח לכאורה היה יכול לפדות בכאן שניהם על טלה אחד ויתנהו אח"כ לכהן אך גם לשון התוס' בסד"ה מאן ל"מ כן. ואולי דהכא נתפס בתחלה בשביל הודאי וא"כ צריך ליתנו לכהן לכן אינו יכול לחזור ולפדות עליו את הספק וצ"ע בזה אכן בב' זכרים וב"נ שכתב רש"י ואחריו הר"ב דמפריש עליהן שני טלאים וכ"כ הטור והש"ך שם ודאי ל"ד:

שם [בר"ב ד"ה שני זכרים כך פירשו רבותי. נ"ב כן פירש"י. ומצאתי בתוספתא ספ"א מפורש כדעת רש"י וז"ל ב' נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות ואין יודע אין כאן לכהן כלום אלא מפריש טלה א' ופודה בו כאו"א לעצמו ע"כ. והנה כאן ג"כ מפורש שא"צ רק שה אחד וזה כמ"ש במשנה ופודה בו פעמים הרבה. ועי' בתוס' (י"א סע"א) ד"ה שהיו ודברי רש"י והר"ב שכ' ב' טלאים צע"ק. ואח"ז ראיתי בהגהות אאמו"ר זלל"ה שכתב

שרש"י לא דק בזה, וכתב זה מדנפשי' וכיון להלכה בהתוספתא. ואח"ז הגיע לידי ס' מזבח כפרה וראיתי בו שכ' התוס' חיצוניות וז"ל ומ"מ מפריש ב' טלאים והם לעצמו כו' ולפי' ר"ת הפודה בו פעמים הרבה דפודה וחוזר ופודה בשה א' גם הכא ל"צ רק טלה אחד. אכן רש"י שפי' ב' טלאים הולך לשיטתו דפי' לעיל דפודה פה"ר אם חזר ולקחה מן הכהן עכ"ל. (ואח"ז כ' שאם הפרישו לעצמו ונולד לו פטר חמור אחר ודאי יכול לפדותו באותו שה עצמו עכ"ל. ולזה כיון הש"ך מדעתי'). ולכאורה לא נראה לומר שלרש"י אין יכול להפריש הטלה פ"ש לעצמו אף שמשמע כן מדברי התוס' לקמן (י"א סע"א) וצ"ע בזה כי יש פנים לכאן ולכאן. וע"ד התוספתא מצאתי באו"ז הל' בכורות אות תפ"ה שכתב וז"ל ב' נקבות וזכר או ב"ז וב"נ אין כאן לכהן כלום אבל גבי ב"נ וזכר מפריש טלה אחד לעצמו וגבי ב"ז וב"נ מפריש ב' טלאים לעצמו וכך היא שנויה בתוספתא עכ"ל. מהגרמ"ש ז"ל]:

שם בא"ד אבל רמב"ם סבר כו' ואפי' טלה לעצמו א"צ כו'. ונ"ל דטעמיה משום דלישנא אין כאן לכהן כלום משמעו דאפילו דין ספק אין לו כדמוכח במשנה רפ"ג כל שידוע שבכרה אין כאן לכהן כלום כו'. ואם ספק יאכל במומן לבעלים. והא דלקמן (י"ח ב') גבי רחלים דתני ג"כ בהאי לישנא ושם מודה הרמב"ם שהוא ספק. י"ל דהתם נקט שיגרת לישנא דהכא. וכה"ג כ' התוספות בד"ה שתי חמוריו. וכתב התוי"ט ואע"ג דבזכר ונקבה כו' לא ממעיט מהפרשת טלה כו'. והוא מלשון הכ"מ ע"ש. זו"נ בכדי נקטי דשם אינו אלא ספק אחד. ואין לומר דכוונו למש"כ הרא"ש דשם איכא ג"כ עוד מיעוט דנפקא מקצת נקבה בהדי זכר כו' וה"ל חציצה. דע"ז אינו מועיל תירוץ הכ"מ. אלא ע"כ צ"ל דהאי מיעוטא לא שכיח כלל ואינו נחשב למאומה:

משנה ו

ברע"ב ד"ה כפדיון מע"ש כו' וחכ"א כו' לפדייה הקשתיו כו'. ותמה התוי"ט דלענין איזו פדייה הוקשו ע"ש. ול"נ דכוונתם על ההיקש דא"ר לעיל (ד') לפטור כהנים ולוים מבכור בהמה טמאה וכדמסיק התוי"ט בעצמו. ור"ל דוקא לענין עיקר חיוב פדייה כגון לפטור כהנים ולוים. וכן לענין במה שיהיה הפדייה כדאיתא שם (ע"ב) מה בכור אדם לא חלקת בין לדורות כו' וזה ההיקש הוא לכ"ע דהא מיניה ילפינן הא דפודה בו פעמים הרבה ועיין בתוספות שם ד"ה אם. וזה נראה דאישתמיט מהתוי"ט במחכ"ת:

פרק ב

משנה ו

במשנה וחייב במתנות. כ' רש"י וסתם משנה היא זו. משמע אבל והשני ירעה לאו ד"ה אלא ר"ע קא"ל דלר"ט הוה ודאי חולין וכ"מ בתוי"ט. וק"ו הוא אם מוציאין ממון מחזקתו ע"י סברתו דחמיר מאיסורא דאין הולכין בו אחר הרוב לשמואל. כש"כ איסורא. עי' לקמן (כ') ובתד"ה ורבי יהושע וד"ה לקולא. אבל לקמן בשני זכרים ונקבה ה"נ לכאורה דאף לר"ט השני ירעה די"ל דהיפה יצא יחידי והגרוע יצא מהשניה ראשון ואחריו הנקבה. אבל י"ל דהוה ס"ס. ספק השני זכרים מא' ודאי יצא היפה תחלה ואת"ל דהיפה נולד יחידי שמא מהשניה יצאה הנקבה תחלה. אבל עדיין יש הרהורי דברים באם הנקבה יפה או גרועה מהזכר הב' או בהיא יפה מכולן ואכמ"ל. ועמש"כ במשנה שם:

משנה ז

במשנה ב' זכרים ונקבה כו'. רט"א הכהן בורר לו אה"י. לכאורה אם הנקבה גרועה אף מזכר הב' הל"ל דודאי יצא הזכר תחלה וגם הוא לכהן. וכן במשנה דלעיל בזו"נ והזכר יפה מהנקבה:

פרק ג

משנה ג

בתוי"ט ד"ה עושה מקום כו' כתבו התוס' כו' לפי שהקדשים נשחטין בעזרה כו'. ותימה דבכור תמים נמי נשחט בעזרה ואי מיירי בבע"מ. א"כ קדשים נמי במומן נפדים ונשחטים חוץ לעזרה. ונלע"ד להגיה לפי שהקדשים נשחטין באיטלז משא"כ בכור כדאיתא לקמן רפ"ה. ובאיטלז שהוא מקום מיוחד לשחיטה מצוי שם ג"כ סכינים:

שם ד"ה ותולש השער כו' ואיכא למידק אמאי תנן שער דהא בצאן צמר מיקרי כו'. הן עזים ג"כ בכלל צאן וגיזתם נקראו שער. ולקמן פ"ה מ"ג קרי לצמר איל ג"כ שער דאיתא שם מעשה בזכר של רחלים זקן ושערו מדולדל. ואין לומר בזקן שאני. דא"כ לא יהיה בו איסור כלאים. ויפסול לבגדי כהונה. וכן הנודר מן הצמר יהיה מותר בו וזה לא שמעינן. ולענין דקדוקו נ"ל דלפי מאי דמסקינן דטעמיה דר"י בן משולם הוא משום דתולש לאו היינו גוזז. והוא כרבי יוסי בחולין (קל"ז) ואמרינן שם דבנוצה של עזים מודה משום דאורחיה הוא (וכמו דאמרינן לקמן שאני כנף דהיינו אורחי'). לכן קאמר הכא ותולש השער לאפוקי הנוצה. עי' תוספות שבת (כ"ז) ד"ה ונוצה:

ואגב אומר דלהכי פסק הרמב"ם בפ"ב מהל' מת"ע ה"ו כרבי יוסי (וע"ש בכ"מ שנדחק בטעמו וכן הר"ן שהביאו שם) משום דקאי ריב"מ דפסקינן כוותי' בשיטתיה. וכן במנחות (ר"ד ס"ח) אמרינן דקיטוף שרי קודם העומר וע"ש בפרש"י והיינו כרבי יוסי. ודע דמה שהקשה השעה"מ בפ"ג מהלכות יו"ט בסתירת פסקי הרמב"ם מהלכות בכורים אישתמיטתיה שכבר קדמו הר"ן בזה הביאו הכ"מ שם:

פרק ד

משנה א

בתוי"ט ד"ה רי"א בדקה כו'. שתהא הנתינה דרך גדולה וכדכתיב למשחה בהם. ומצויין שמות כ"ט. ונ"ל דלשון הרמב"ם אטעי' במכ"ת. דז"ל שכל מת"כ אינו מותר לתת אותן לכהנים אלא דרך גדולה כו' וכבר פירשנו מה שא"ר למשחה בהם לגדולה כו'. וכוונתו למה שפי' בפ"י דזבחים מ"ז א"ר בדברים שהכהן אוכל למשחה כו' לגדולה. והוא מה שנאמר בפ' קרח לך נתתים למשחה וכדפי' רש"י והרע"ב שם. ומלת בהם שכ' כאן שב על המתנות שהזכיר. אבל קרא דלמשחה בהם לא כתיב אלא גבי בגדי כהונה שאין לו ענין כלל להך דהכא:

משנה ב

בתוי"ט ד"ה בתוך שנתו כו' דגבי מעשר דכתיב שנה בשנה דרשינן כו'. שם כתיב שנה שנה בלא בית. ולא שייך למידרש בה כעין כאן ודשכיר:

משנה ו

במשנה הנוטל שכרו לדון דיניו בטלים. עי' בהר"ב מה שקרא תגר על הרבנים מסדרי גיטין. והרמ"א בסי' קנ"ד בסדר הגט סעיף ד' כ"ע דסדור הגט אינו דין אלא לימוד בעלמא. לכאורה זה אינו מספיק אלא שלא יהא הגט בטל. אבל עדיין עוברים על מה אני בחנם כו' וכדמוכח ג"כ בתוספות כתובות (ק"ה סע"א) ממש"כ ומה"ט א"ש כו' מלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה כו'. ועיין בשו"ע יו"ד סי' רמ"ו סעיף ה' וסעיף כ"א בהגהת רמ"א:

משנה ח

במשנה אין לוקחין הימנו פשתן. התוי"ט הביא ירושלמי דמקשה ופשתן לא קסמין הוא כו' לכאורה לא שייך קושיא זו לפרש"י (והרע"ב אחריו) דחשוד לזרוע בשביעית:

משנה ט

בתוי"ט ד"ה תו"מ בכל הדבור. מש"כ שלאשה שניסת לנכרי דאסורה במעשר כדתנן ברפ"י דיבמות ע"ש דלא מיירי אלא באשה שניסת עפ"י עד אחד (לישראל) ואח"כ בא

בעלה. ומש"כ וכתבתי שם דלתוספות מספקא להו. עי' מה שהשגתי עליו שם (צ"א) ומש"כ ובמתני' דלקמן תנן נמי מעשרות וא"א לפרש אלא מע"ש דחומרא דחומה כו' כצ"ל. ומש"כ ומיהו מע"ר נמי איכא חומרא דאסור לזרים. ואין להקשות א"כ מאי חומרא דשביעית מיניה. די"ל משום דאיסורה שוה בכל. ומש"כ דא"כ לנקט מתניתין נמי תרומה. עמש"כ בהגהות למ"ר בראשית פ"א אות ז' במ"ת דנוכל לומר דגם תרומה נכללת בשם מעשרות. ומש"כ ויראה דמעשרות כלומר דגן תירוש ויצהר כו'. לכאורה קשה ע"ד מהא דר"ה (י"ב) דפריך וליתני מעשר אחד מע"ב כו'. מדוע ל"ק דל"ר קאי אדגן תוי"צ ע"ש בתוספות. אבל ז"א דהרי לאילנות ר"ה שבט. ואולם עמש"כ שם בק"א להט"א ותראה שאין דבריו בזה מחוורין:

משנה י

במשנה חשוד על טהרות. עתוי"ט שהביא לשון הרמב"ם בחבורו "שהאוכל הטמא כו' א"מ אחרים אלא ד"ס". וק"ל הא משקין מטמא מדאורייתא כדמוכח בפ"ד דטהרות מ"ט ופסקה הרמב"ם בפי"ד מהל' אה"ט ה"ז וכ"מ בסוגיא דרחס"ה בפסחים. וכן צ"ע לשונו שם ברפ"ז שכתב אבל מד"ס גזרו על האוכל הטמא שאם נגע באוכל אחר טמאהו וכן אם נגע אוכל הטמא במשקין טמאין. דמשמע ששניהם מד"ס מדכתב וכן וצ"ע:

שם ברע"ב ד"ה אין חשוד כו' ושביעית כיון שנאסרה אין לה פדיון. ול"ד דהרי מעולם אסורה. ואולי כונתו אלאחר זמן הבעור. אולם בגמ' הלשון שביעית כיון דקא מיתסרא לי' כו' והוא לשון בינוני ור"ל דמיתסרא עלי' לעולם ול"ל תקנה בפדיון :

פרק ה

משנה א

במשנה כל פסה"מ הנאתן להקדש. ק"ל דהא גם בהם מ"ל הנייתן לבעלים כגון באומר הרי עלי שור במנה והפרישו ונסתאב והוזל צריך להשלים המותר מביתו. וכן אפילו בסתמא הרי הל"מ דיביא הוא ונסכיו במנה כדאיתא בפ' בתרא דמנחות. וכן אשם שדמו קצוב בתורה וצ"ע:

שם ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור. מש"כ התו"ח דבע"מ אינו מתחלק רק נותן לכהן אחד. גם תם יכול ליתנו לבל כהן שירצה כדמוכח בספ"ח דערכין במשנה:

שם בתוי"ט ד"ה בבכור כו' דמדאורייתא לא מיתסרא מכירתו אלא תמים חי דומיא דתמורה הכ"מ פ"ו מה"ב. וכ"מ מלשון הרמב"ם שם שכתב בהל' ה' מע"ב אסור למוכרו כשהוא תמים כו' ובהל' ו' כתב מד"ס שאסור למוכרו בע"מ כו' והוא תמוה דהא מדקאמר

הגמרא אימתי עושה תמורה מחיים אימתי אינו נגאל מחיים כו'. מוכח דמחיים אסור למכרו אף כשהוא בע"מ דומיא דתמורה. וכן לדרשה דר"ש בי"צ לקמן איזהו דבר שאין בו ברכה מחיים כו' ובבע"מ משתעי קרא כדפרש"י וצע"ג:

משנה ו

בתוי"ט ד"ה מכרוהו לנכרים כו' ואני תמה כו'. עי' בס' אהלי יאודה (אמאדו) בחי' הרמב"ם הל' מאכלות אסורות ספ"ח. ובמהריט"א כאן והארכתי בחי'. מהגרמ"ש ז"ל):

פרק ו

משנה א

בתוי"ט ד"ה על אלו מומין כו'. א"ה מומין שבסתר נמי אלמה כו'. נפגמו ונגממו לא. ק"ל דהא משמע בכ"ד דמומין שבסתר שוחטין לכתחלה במקדש. ועי' לקמן (ל"ט) בסוגיא דחסרון מבפנים. והשלש מחלוקת דלקמן (ל"ט) בחוטין הפנימים שנעקרו ע"ש. נ"ל טעמם משום דאמרינן לעיל (ל"ה) דכי אכיל לא מיחזי וכי פעי מחזי (הגמרא זו נראה שנעלמה מהתוי"ט לקמן במ"ד שהביא זאת מהרמב"ם) דמ"ד דמותר לשחוט עליהם במדינה סבר דכיון דכי פעי מיחזי הוי מומין שבגלוי. ולמ"ד דשוחטין במקדש סבר הואיל דכי אכיל לא מיחזי הוי מום שבסתר. ומ"ד דאין שוחטין לא במדינה ולא במקדש סבר דכיון דכי פעי עכ"פ מיחזי גזרינן אטו מומין שבגלוי. והשתא אמאי פסלינן לקמן נפגמו (או נגממו לגירסת התוספות כאן לקמן (מ"א ב') ד"ה אילימא וכן הרמב"ם בפ"ב מהלכות א"מ ה"ח. ותימה על התוי"ט שלא העיר בזה לפי דרכו) הלא מום שבסתר הוא לכ"ע עיין פרש"י לעיל (ל"ה) ואולי משום גזירה אטו חיצוניות או אטו שנעקרו. אבל יקשה א"כ נגזור נמי נעקרו דלא לשחוט במדינה אטו נפגמו וכן בנפגמו חיצוניות אטו פנימיות. והרמב"ם שם כתב אין מקריבין אותן לפי שאינן מן המובחר כו' ואם הקריבן יראה לי שהורצו. ונכון מאד:

משנה ו

בתוי"ט ד"ה רע"א כו'. דס"ל דרי"ש ור"ע במילתיה דת"ק פליגי כו'. ותמוה דהרי ת"ק אמר דה"ז מום ולרי"ש לא הוה מום. ול"נ דהרמב"ם מפרש דאין לו אלא ביצה אחת הוא בבא בפ"ע וקאי אדלקמיה ור"ל דבה פליגי רי"ש ור"ע ול"ג או וכן ליתא בגירסת הרא"ש ובמשניות. וכה"ג בר"פ דלקמן ובעלי חטרות ר"י מכשיר וחכמים פוסלין. וכאן בגמרא היה לפניו גירסא אחרת קצת. אך לשונו בפיה"מ וכן לשון הרע"ב אחריו ל"מ כן:

משנה ז

במשנה איזהו שחול שנשמטה ירכו. ובהרע"ב בדפוס אמשטרדם איתא שנשמטה ידו. אולם בד"ח הגיהו ירכו והשמיטו לגמרי הנוסחא ישנה * ורע עלי המעשה. דנ"ל שכיון בזה ליישב קושיית רש"י ותוס' מהא דבוקא דאטמא דשף כו'. וכ"מ בפלתי סימן נ"ה סק"ג שתירץ כן לדעת הרשב"א. אולם מש"כ עוד שם דלדידן דבעינן איעכול ניביה אין נ"מ בין הרמב"ם להרשב"א ע"ש. הוא תמוה. דלפי מה שפסק הרמ"א שם דאיעכל ניביה בלי שמיטת ירך כשרה. א"כ יש נ"מ רבתי באם נשמט הירך מתחלת ברייתה ואח"כ איעכל ניביה דלהרמב"ם כשרה ולהרשב"א טרפה:

*בכל הדפו"י שלפני דפוס אמשטרדם וגם בר"ב ד"ר איתא יריכו.

משנה ח

במשנה מומין אלו מנה אילא כו'. פירש הרע"ב נשבר עצם ידו כו'. תמוה מדוע לא פירש כפשוטו דקאי אכל הני דחשיב בפרקין עד כאן. וגם לשון מנה אין נופל יפה על שנים לבד. גם לפירושו יהיה התוספות מרובה על העיקר:

שם בתי"ט ד"ה את שגלגל עינו כו' ובגמ' פרכינן כו' ורמינהו המפלת כו' דלר"מ אפילו עינו אחת כשל אדם הוי בהמה. ודברים אלו מתמיהים דקושית הגמ' פשוטה דהרי חזינן דדרך עין בהמה להיות עגול כשל אדם וא"כ לא הוי מומא:

משנה ט

במשנה בזמן שהוא עצם אחד מום כו'. עי' רע"ב וכן פרש"י. אבל הרמב"ם פסק להיפך ונדחק הב"י לכוון לשון המשנה לשיטתו עתוי"ט. ויותר נראה שהוא גורס אחר ברי"ש. ומש"כ הב"י שבפיה"מ לא פי' כן. כ"ע התוי"ט כוונה רחוקה ע"ש. ול"נ דכוונתו להא שמביא התוי"ט בשמו לקמן בדבור הסמוך ענין עצם כו' כמו שנטל גולם אחד רך וכפלו. והוא ביאור לבזמן שהוא עצם אחד:

משנה יא

בתוי"ט ד"ה כל מרבית כו' שאין לפרש שדעתו כהרמב"ם כו' דא"כ לא ה"ל להר"ב לכתוב נמתחות. זה יש לדחות די"ל דהיינו עד הערקוב. אבל יש להכריע מדכתב שיהא זנבן מגיע לערקוב. דאי כפירוש הרמב"ם הל"ל שלא יהא כו':

פרק ז

משנה ב

במשנה אין לו גבינים אין לו אלא גבין אחד. קשה השתא אין לו אלא גבין אחד אמרת הוי מומא אין לו כלל מבעי' כדפריך הגמרא לעיל (מ') כה"ג. ואולי שלא תאמר דזהו מאוס יותר כשאין לו אלא גבין אחד משאין לו כלל. או משום דהוי כמין שרוע וזגדן:

שם זהו גבן האמור בתורה. נראה משום דכל הפרק מדבר במומין הפוסלין מטעם דאין שוין בזרעו ש"א. לכן אמר בזה שהוא גבן כו' ונ"מ דמחיל עבודה כדלעיל. וכן הכונה בגמ' לקמן (מ"ד ב') גבי מרוח אשך. אך ממש"כ הרע"ב כאן דכ"ע מודו כו' ומשמעות דורשין א"ב והוא מפי' הרמב"ם ל"מ הכי:

משנה ג

במשנה איזהו חרום הכוחל שתי עיניו כאחת. סתם לן כר' יוסי בברייתא ודלא כת"ק דידיה ודלא כאמרו לו. והרמב"ם בחבורו פ"ח מהל' ביאת המקדש הלכה ב' פסק כת"ק דלא כסתמא דמתניתין. ותמה עליו הכ"מ (ויישבו בדוחק). ובפיה"מ וכן הרע"ב לא הזכירו מדברי הת"ק. ואנכי תמה על המזרחי שלא ידע טעם רש"י בפיה"ת שהביא דעת ר' יוסי. הלא כתורה עשה כסתמא דמתניתין:

משנה ה

במשנה שפתו העליונה עודפת כו'. התוי"ט הביא להוכיח מהגמרא דלעיל דמפני מראית עין לא קאי על הא דשפתו כו'. ואני אומר דמהמשנה עצמה מוכח כן מדסיימא אחריהן הרי זה מום:

שם המאושכן. כצ"ל בכ"ף והוא מלשון מרוח אשך:

שם ובעל גבר. לשון התוס' יו"ט בשם הרמב"ם. ולפעמים קורא גבר על משקל גבל. נראה דכוונתו על פסוק עם גִּבֹּר תמים (תהילים י"ח:כ"ו) כי משקל פָּעֳל בשש נקודות לא ישתנה בסמיכות (לבד שבע) עי' תל"ע קע"ח ולכן ע"כ שהם שני משקלים:

שם שנמרחו אשכיו. וכ' התוי"ט והא דכ' קרא אשך ל"י פי' שאין לו שום אשך. לשונו שלא בדיוק. שהרי רי"ש פליג את"ק ואומר שנמרחו. ופירושו דחוק. וטפי יל"פ שהוא ע"ד ויהי לי שור וחמור בר"פ וישלח ודומיו:

שם ר"ח בא"א כל שמראיו חשוכים. ופירש הרע"ב ואע"פ שאינו שחור ככושי. ותימה דבגמרא קאמר דהיינו כושי ומש"כ עוד ובעיקר הדין ל"פ כו'. עמש"כ לעיל (מ"ג ב') במשנת אין לו גבינים. ועק"ל כיון דהגמרא קאמר דרחב"א לא תני כושי. ואם גם חכמים ל"פ עליה בעיקר הדין אם כן מאן קתני ליה. ודברי התוספות יום טוב שם מגומגמין:

משנה ו

במשנה פיקא יוצאה מגודלו. מפרש"י משמע דזהו פירושו של בעל הפיקים וכ"כ הר"ב להדיא. וכ' התוי"ט אבל להרמב"ם לא פריש מתניתין אלא עיקל בלבד כו' ומפרש בעל פיקה היא שתהא עקבו כו' בולטת כו' מזה נראה דעקבו יצא לאחוריו דבמתניתין מפרש דהוא פי' דבעל פיקום:

שם יתר בידיו ורגליו שש ושש כ"ד ר"י מכשיר וחכ"פ. ופי' הרע"ב כלומר אפי' כו' אפ"ה חכ"פ וכש"כ אם כו'. טפי יל"פ דבזה אפי' ר"י פוסל:

משנה ז

ברע"ב ד"ה הנושא נשים כו' דכיון דקיי"ל שהבא להתיר נדרו צריך לפרש כו' והוא מפי' הרמב"ם. ותמיהני דהא בגמ' מבואר דלמ"ד צל"פ לא נצרך עד"ר וכן בעד"ר מהני אפי' למ"ד דאצ"ל ומה שחששו שמא יאמר לחכם דלדבר מצוה הוא שואל התרה. הרי הגמרא לא חששה לזה. והטעם נ"פ דהואיל דבאמת אין בו מצוה דאדרבה דיש בו עבירה לא תועיל התרה דחכם. וכן תמוה דבריו בחבורו בפ"ו מהל' ביאת המקדש ה"ט שהצריך להדירו עד"ר כיון דקי"ל דצל"פ כמש"כ כאן בפירושו (ולפלא שבחיבורו לא נמצא מפורש דצריך לפרט. ואולי ס"ל כהתוספות בערכין (כ"ג) בד"ה מ"ס דא"צ כי אם לפרש הלשון שנדר בו. וזה נכלל במש"כ בפ"ו מה"ש ה"ה שיאמר אני נשבעתי על כך וכך). אח"ז מצאתי להמ"א בסי' קכ"ח סקנ"ח שעמד ע"ז וכתב בזה ישוב דחוק ע"ש:

פרק ח

משנה א

במשנה נתגיירה מעוברת כו' בכור לכהן ואין בכור לנחלה. ק"ל הא אפי' כפשוט לא שקיל וכדפריך הש"ס לקמן על הסיפא. לא מיבעי' לפי' ר"י בתוס' קדושין (ר"ד י"ח) אלא אפי' לפרש"י שם מ"מ לכתחלה ליכא חיוב להחזיר ומכש"כ לפי' הב"ח בדעת הטור שהבאתי שם דלכתחלה היה אסור להחזיר בכל ענין. ואולי דוקא כשהיו הנכסים כבר ביד אחר כשמת היה זוכה בהן. אבל אם היו ברשותו של אביו כשמת נוטל חלק ירושה כאחיו שהורתן ולידתן בקדושה מד"ס. אבל לפ"ז קשה לשון השו"ע ר"ס ער"ה "גר מעובדי כוכבים שמת כו' אע"פ כו' לידתן בקדושה כו' וכל הקודם כו'". גם בלא זה קשה לפי לשון הרמזים שהביא הש"ך בסימן קכ"ז סק"ז ע"ש וצ"ע. ולולי פרש"י כאן הייתי מפרש דמיירי שאביו לא נתגייר (וכ"מ מפרש"י עצמו לקמן (מ"ז ב') ד"ה אמאי

שכתב דלא ציית דינא. משמע מפני שהוא עובד כוכבים ועמש"כ שם) וגר היה יורש את אביו עובד כוכבים מד"ס:

שם היא וכהנת כו'. מפרש"י ואחריו הרע"ב נראה להדיא דר"ל דהכהנת היתה אשת אחר. וכ"ה להדיא בגמרא לקמן (מ"ז סע"א) אליבא דר"פ. וקשה דא"כ אף כפשוט לא לירתו. וכ"ת דמיירי בבאו בהרשאה ולחלק פשיטות מהני הרשאה אפילו בלא הוכרו כמש"כ הב"י בסימן רע"ג אות י"ג בשם ריו"ו וכ"כ הט"ז שם סעיף י"א. ועיין בב"ב (קס"ג) ובפי' הרשב"ם שם. ודלא כדמשמע מלשון רש"י לקמן (מ"ז ב'). א"כ ה"ל להש"ס שם לדקדק הכל על בבא זו ולא היה נצרך להביא משמואל. דמינה ובה גופא מוכח דמיירי בבא בהרשאה דאל"כ אפילו כפשוט לא ירתי. וי"ל דסוגיא דשם הולכת אליבא דמר בר"י משמיה דרבא דלקמן (מ"ז) ולדידיה יל"פ דהכהנת היתה ג"כ אשתו וא"כ לא נצרך הרשאה לחלק פשיטות. וקושיא דלכתוב הרשאה קאי ג"כ על בבא זו. ולר"פ ע"כ מיירי בבאו בהרשאה. אבל קשה לשיטת הרשב"ם בב"ב (קכ"ו ב') דחלק פשיטות אין יכול למכור קודם חלוקה וגם הרשאה אין כותבין אלא בדבר שיכול להקנות ועי' בשו"ע סי' קכ"ג א"כ לא מהני הרשאה לחלק פשיטות ועי' מל"מ פ"ב מהל' נחלות ה"ו וצ"ע:

שם בתוי"ט ד"ה סנדל. הביא מסקנת הגמרא דנדה דא"צ צורת פנים. משמע דר"ל דגם הכא פוטר הבא אחריו מכהן וכן הרמב"ם בפי"א מהל' בכורים הי"ד כללא כייל כל נפל שאמו טמאה לידה הבא אחריו אינו פטר רחם. וק"ל דהא בסמוך כ' התוי"ט בשמו דשם הוא חומרא שהחמירו בו כו' וא"כ לא ה"ל לפטור הבא אחריו ממצות פדייה וצ"ע:

שם ד"ה עד. לישנא דעד ל"י לפרושי. לכאורה נ"פ דר"ל דהפוטר רחם אינו פוטר את הבא אחריו עד שיפטור מישראל:

משנה ב

בתוי"ט ד"ה רש"א כו' וסברא תמוה היא זו דמסתברא לשון לידה משמעותו כדרך לידה כו'. ותימה דהוא עצמו הביא לעיל בד"ה שניהם מהתוספות שהוכיחו מגמרא דר"פ יוצא דופן דלשון לידה לא משמע דרך לידה דוקא. אבל הא דנצרך למילף מתלד דגבי יולדת. הוא רק כדי שלא נילף לידה לידה מבכור בהמה עי' בתוספות:

משנה ד

ברע"ב ד"ה אם לכהן א'. ואיגלאי מילתא דנפל הוא. כ"כ רש"י עי' לקמן (מ"ט) תד"ה מת בנו:

שם בתוי"ט ד"ה בתוך ל' יום. כלומר בתוך ל' ויום אחד כדתנן בספ"ד דערכין כו'. תמוה דהא לקמן תני בזה פלוגתת ר"ע וחכמים דלר"ע אם נתן לא יטול לכן שפיר תנא בתוך

ל' מילתא דפסיקא לכ"ע. וכן שם אצל פלוגתתן הקדים ותני בתוך ל' אע"פ שנתן יחזיר ור"ל אליבא דכ"ע. ועוד דבתוך ל' יל"פ דגם ל' עצמו נכלל בו וכדמשמע לקמן בתד"ה מת ביום ל'. לכן מסתם ליה סתומי ולכל חד כדאית ליה:

משנה ו

במשנה רע"א אם נתן לא יטול. נ"ל דלפ"מ שחילקו התוס' בב"מ (ו' ע"ב) בין תפס קודם שנולד הספק לתפס אח"כ (כאן בד"ה ואם לשני בנ"א לא באו דבריהם בביאור) כוונת ר"ע אם נתן דוקא טרם שמת דהיינו קודם שנולד הספק אבל אם נתן אחר שמת דהוה אחר שנולד הספק יחזיר. ולכן לעיל גבי שתי נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות קתני אין כאן לכהן כלום דמשמע דאפי' תפס מוציאין מידו משום דהוה לעולם אחר הספק וכן בכל הני דקתני אין לכהן כלום. והיכא דקתני פטור היינו פטור מליתן. אבל אם נתן יש חילוק דפעמים דהיינו בשנתן קודם שנולד הספק לא יחזיר:

משנה ז

במשנה כולם בשקל הקדש כו'. ברש"י כאן ובגמרא לקמן (נ"א) הועתק וכולם בו':

שם חוץ משקלים. הא דלא תני נמי מעשר וראיון כדתני בברייתא לקמן (נ"א). הוא משום דלאו חדא מחתא נינהו דשקלים הוא דוקא מטבע של כסף וזהו המכוון כאן באמרו חוץ כו' ר"ל דאינן בשוה כסף אלא בכסף (ממש) דוקא. משא"כ מעשר דנפדה אפילו במטבע דפרוטות כדלקמן (נ"ב) (ולשון הרע"ב "ומע"ש נמי א"נ אלא במטבע של כסף" הוא שלא בדיוק כלל). וכן הראיון נראה דאין קפידה אלא על המטבע מאיזה מין שיהיה :

משנה ח

במשנה לפיכך אם רצה כו'. פרש"י בזה דחוק. ולע"ד נל"פ עפ"י מה ששנינו ברפ"ו דתרומות אינו משלם תרומה אלא חולין כו' אם רצה הכהן למחול אינו מוחל. ופירש הרע"ב כיון דגזה"כ כו' ואינו יכול לפטור עצמו בדמים אין הדבר תלוי בבעלים. והכא ה"נ קאמר לפיכך כיון שהקפידה התורה שלא לפדות בעבדים כו' אינו יכול למחול. ואין תקנה אא"כ רצה הכהן ליתן לו במתנה אח"כ וכפרש"י:

משנה ט

במשנה בנכסי האם פירש"י והרע"ב. נכסי מלוג. וק"ל דע"כ איירי באלמנה או גרושה דאל"כ הבעל יורש את הכל. וא"כ מאי האי דנקיט נ"מ הלא עתה גם הכתובה תחת ידה:

משנה י

במשנה וחכ"א מתנה כמכר. נסתפקתי במתנה אם יוכל הנותן לגאול בע"כ של המקבל קודם היובל. בתי ע"ח משמע בערכין (פ"ט מ"ד) דאף במתנה יוכל לגאול בתוך שנתן.

אבל שם מרבינן מתנה מן לצמיתות. דמשמע דוקא אחר שנתן כדכתיב ברישא דקרא הא בתוך שנתן לא וע"כ משום דיכול לפדות. משא"כ הכא האי קרא דמרבינן מתנה מיניה לא כתיב אפי' בפרשה דגאולה:

פרק ט

משנה ב

ברע"ב ד"ה (שלשה) [שלשים] ושנים מיל כו' מצטרפות את הצדדין (ר"ל עם הצדדין. וזה מוכח מלשון מצטרפות. דא"ת דר"ל דעושה דגם הצדדין יצטרפו זל"ז הל"ל מצרפות) להכי תני כו' אין האמצעי מצרפן (ר"ל את הצדדין יחד זל"ז ודלא כשמואל) ועי' ברש"י בגמ' ד"ה וכמה אמר רב כו' והתוי"ט לא הבין כן בדבריו. וגם יש ט"ס בדבריו דמש"כ וכרבה צ"ל וכרב:

משנה ג

במשנה האחין השותפין. כ"ה הגי' במשניות בלא ו' וכ"נ מפרש"י ועי' תוי"ט בספ"ג דשקלים:

[**שם בתוי"ט סד"ה האחים כו'**. עי' בספ"ק דשקלים כו'. נ"ב עי' בלח"מ בפ"ג מהל' בכורות ה"י שהאריך בזה וחידוש על התוי"ט שלא הביאו לא כאן ולא בשקלים. מהגרמ"ש ז"ל]:

שם ד"ה פטורים ממע"ב כו' דאיפכא ל"ל כו'. והתו"ח כ' דלרבויי שותפות במעשר ל"צ דמה"ת לומר דפטירי ע"ש. ול"נ דצריכה דלא נילף העברה העברה מבכור עי' לקמן מ"ח בתוי"ט:

משנה ד

ברע"ב ד"ה הכל נכנס כו' הכל לאתויי כו' וטומטם ואנדרוגינוס כו' והתוי"ט הקשה על הרמב"ם דפסק דבריה הוא ואפ"ה ל"פ כרשב"י ע"ש. ול"נ דהכא שאני דכתיב וצאן ודרשינן ליה בר"פ לכל צאן אחד הוא ואנדרוגינוס אטו משום דמיפקע מכלל זכר ונקבה מיפקע נמי מכלל צאן בתמי' וכה"ג אר"א בברייתא לעיל (מ"ב) עוף הואיל ול"נ בו זו"נ אין אתה מוציא טוא"ג מביניהם ואף דהתם ל"פ הרמב"ם כר"א. הכא אית לן דרשה דוצאן כדאמרן. והגמרא לרווחא דמילתא אמרה דפליגי בספיקא וברי' וכה"ג מצינו בכ"מ:

שם בתוי"ט ד"ה ויתום כו' תימה כו' אמאי לא תנן לי' בשום דוכתא כו' ע"ש ודחק בישובו. והנה תמיהתו חזקה ותירוצו חלוש. גם מה שהבין בהשגת הראב"ד שקושייתו איננה מוסבת על הרמב"ם לבד כי אם גם על המשניות כו' ונסתייע מלשונו שכ' מ"ט לא

תני כו'. נ"ל דט"ס הוא וצ"ל מ"ט לא מני וכ"נ מהלח"מ ע"ש ובמל"מ. ולענין תמיהתו נלע"ד דבאמת ס"ל לתנא דמתניתין דיתום אינו פסול בקדשים. וכ"מ לי מהא דספ"ז דלא חשבינן בין הפסולין בבהמה וכשרים באדם. דהכי אשכחנא במכילתא סוף פרשת בא שמעון ב"ע אומר כו' לפי שהוא אומר כל אשר יעבור כו' שומע אני אף היתום במשמע. והדין נותן מה אם בע"מ כו' יתום שהוא כשר לגבי מזבח כו' נאמר כאן עברה כו' ע"ש והרי לב"ע כשר לגבי מזבח. ומ"מ מודה דא"נ לדיר להתעשר מהעברה העברה. לכן איננו רחוק בעיני שגם תנא דמתניתין סבר כוותיה ונכון בעז"ה. רק דק"ק לפ"ז מאי דמייתי הגמרא לפרושי טעמא דמתניתין מהא דתחת אמו פרט ליתום:

משנה ה

במשנה רבי אלעזר ורש"א כו' כצ"ל בל"י וכן בתוספות:

משנה ו

במשנה חמשה לפני ר"ה וה' לאחר ר"ה אינן מצטרפין. וכתב הרע"ב אגב כו' תנא נמי האי. ול"נ דאצטריך טובא לגופה משום דבפ"ד דחלה מ"ד תנן קב חדש וקב ישן שנשכו זב"ז ריש"א יטול מן האמצע. אלמא דמצטרפי אהדדי קמ"ל הכא במע"ב דלא מצטרפי ועמש"כ שם בשלהי המסכת בס"ד:

משנה ז

במשנה קפץ אחד מן המנוין. כו' פי' הרע"ב שמנה עשר כו' ונטל העשירי כו'. במחכ"ת ל"ד דלא אמרה הגמרא לקמן (נ"ט ב') לפרש כן אלא דלא להוכיח דינא דרבא מזה. אבל כיון דבאמת קם ליה דיני' יש לפרש המשנה משום מנין הראוי. וכפרש"י:

משנה ח

במשנה יצאו תשיעי ועשירי כאחת כו'. אמת דבפי' הרמב"ם נמי משמע שהיה לפניו כן הגי' במשנה. אבל מפרש"י מוכח להדיא דל"ג לה שכ' והא דקתני יצאו שנים כאחת לא מיירי מתשיעי ועשירי דהא מתשיעי ואילך קמפרש רבא דינא בגמרא. וכ"נ מהרע"ב מדלא פירשה. והתוי"ט ל"ד כלל במחכ"ת בהעתיקו דברי התוס' דלעיל פ"ב על בבא זו. דהם לא כתבו זאת רק על מימרא דרבא ביצאו שנים בעשירי דהיינו שיצאו עשירי ואחד עשר כאחת ע"ש. אבל על בבא זו לא שייכי דבריהם כלל:

[**שם ברע"ב ד"ה שלשתן כו' יכול כו' אף שמיני ושנים עשר כו' כצ"ל**. מהגרמ"ש ז"ל]:

סליק מסכת בכורות